

Antoniewicz, Włodzimierz

"Weltgeschichte der Steinzeit", Oswald Menghin, Wien 1931 : [recenzja]

Światowit 15, 197-198

1932 - 1933

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ROZBIORY I SPRAWOZDANIA.

(REVUES ET CRITIQUES).

Menghin Oswald. Weltgeschichte der Steinzeit. Anton Schroll et C-o. in Wien 1931. 8-ka duża, 648 str. + XVI, z 1029 il. i 7 mapami.

Wśród dotychczasowych ujęć syntetycznych kultur epoki kamienia dzieło prof. Menghina wysuwa się na plan pierwszy. Zasluguje przede wszystkim na podkreślenie dążność autora do sprężgnięcia w zwarty całości kształt zjawisk kulturowych, rozgrywających się w paleolicie, mezolicie i neolicie, na całym świecie, na co się dotąd właściwie nikt nie pokusił. A wszak granice kontynentów niezawsze były barjerami pomiędzy kręgami kultur, grup rasowych i etnicznych, przeciw ograniczaniu się, w śledzeniu genezy i rozprzestrzeniania się starszych zjawisk kulturowych, do ram Europy często nie pomaga do ich istotnego wyświetlenia. Dążność jednakże do ujęcia syntetycznego problematów prehistorji w skali światowej rodzi również niemałe trudności. Nie wszystkie bowiem części świata są równomiernie i wystarczająco zbadane pod względem archeologicznym, tak, że z konieczności trzeba fakty zastąpić niejednokrotnie teoretycznymi rekonstrukcjami spodziewanych zjawisk, a to może zawieść niekiedy.

Drugą wartością jest zastosowanie przez prof. Menghina do wyjaśnienia zjawisk prehistorycznych metody historycznej, wypracowanej głównie przez etnologów. Jest to również nowość w dotychczasowych badaniach i studjach prehistorycznych, uwieńczona — wedle mojego przekonania — znacznym powodzeniem. Zagadnienia archeologiczne nabrały dużej perspektywy, obraz kultur posiada znaczną plastykę, prehistorja zaś staje się coraz wyraźniej etnologją i socjologją czasów przeddziejowych.

Owoc dziesięcioletnich prac i usiłowań prof. Menghina nie dojrzał wszelako tak odrazu. Autor musiał z gruntu przepracować zarówno metodykę prac prehistorycznych, jakoteż uściślić ramy chronologiczne, a również zmodyfikować samą terminologję. Trudno na wszystkie te nowości się zgodzić bez zastrzeżeń, ale przyznać się musi, że autor postępuje ostrożnie i konsekwentnie. Mam wrażenie, że np. zastąpienie starszego paleolitu terminem „protolithicum”, a młodszego paleolitu

nazwą „miolithicum” nie jest pozbawione logicznej racji, chociaż się ono prawdopodobnie nie przyjmie.

Niepodobna wdawać się tutaj w szczegóły ogromnej i pełnej treści książki prof. Menghina. Ograniczę się przeto do wzmianki o zasadniczych liniach problematów wysuniętych przez autora. W starszym paleolicie śledzi Menghin kultury dwu głównych odłamów przemysłowych, które trwały również w młodszym paleolicie, mianowicie kultur przemysłu wiórowego (Klingenkulturen) i przemysłu raczej odłupkowego tłuków pięściowych (Faustkeilkulturen). Do pierwszej grupy w starszym paleolicie zalicza autor przemysły preszelskie, Levallois i mustierskie, do drugiej Chalossien, szelskie i aszelskie. W młodszym paleolicie pierwszą grupę reprezentują przemysły oriniackie i magdaleńskie i od nich pochodne, drugą zaś przemysły solutrejskie i mieszane (np. z Przedmościa i Meziny). Zarówno zaś w starszym, jakoteż w młodszym paleolicie wyróżnia autor jeszcze krąg kultur kościanych (Knochenkulturen). Wszystkie te trzy główne grupy przemysłowe i kulturowe, które tworzą w Azji, Europie i Afryce różne kręgi regionalne i facjalne, wyprowadza autor z Azji; kultury kościane miały swą kolebkę w Syberji, wiórowe w środkowej Azji, a tłukowe w Indjach. Niestety obecny stan nauki nie pozwala na przyjęcie dwu pierwszych przypuszczeń.

Zaciemnione dotychczas stosunki kulturowe w młodszej epoce kamienia w Europie, Afryce i Azji wyjaśnia znacznie prof. Menghin, łącząc je w główne zespoły. We wczesnym neolicie wyróżnia autor kultury hodowców: a) świń, b) bydła rogatego i c) zwierząt wierzchowych i juczych. W neolicie dzieli autor kultury na: a) wiejskie, b) miejskie i c) stepowe. W obu tych podziałach uwidoczni się dążność autora do wzięcia pod uwagę najważniejszych cech życia społecznego ludzkości neolitycznej, co uważać należy za nader szczęśliwe podejście do właściwych kryteriów. Inna rzecz, że przydział poszczególnych kręgów kulturowych do tych grup, oraz stosunki owych kręgów do siebie nastroczają wiele wątpliwości. Bogactwo treści nie pozwala na szczegółowe tu zreferowanie nad wyraz ciekawych koncepcyj autora, które są wynikiem nie tylko ścisłego przemyślenia zagadnień, ale też niezwyklego opanowania olbrzymiego materiału naukowego z całego świata. Praca ta zdumiewa, wprawia w podziw i zniewala do prawdziwego uznania i szczerzej wdzięczności.

W ostatnich rozdziałach ujął autor wytyczne swoich poglądów i metod w łączności z wynikami badań lingwistycznych i etnologicznych, oraz antropologicznych. Tutaj wznosi prof. Menghin niezwykle wartościowy gmach nowego kierunku badań nad dobą pierwotnej ludzkości. Nie wątpię w to, że szereg, zwłaszcza młodszych, archeologów pójdzie dalej w tym kierunku, tak twórczo przez Menghina wytyczonym. W rezultacie doprowadzą oni do nadbudowy tego gmachu, który reprezentować będzie socjologię prehistoryczną. Dzieło prof. Menghina jest najznakomitszym dziełem prehistorycznym czasów powojennych. Obejść się bez tej książki niepodobna w pracy naukowej, ale korzystać z niej należy krytycznie i ostrożnie.

Wł. Antoniewicz.